OBSERVAȚII ASUPRA DICȚIONARULUI LIMBII ROMÂNE (LITERA M)

DE

LUIZA SECHE

Prezența în librării a volumelor cuprinzînd literele M, N, O, P ale *Dicționarului limbii române (DLR)*[1] — operă care reprezintă continuarea, în formă nouă, a dicționarului început de fosta Academie Română — consemnează un eveniment de o deosebită importanță pentru lingvistica românească și marchează îndeplinirea (deocamdată parțială) a unuia dintre marile deziderate ale culturii noastre naționale.

Nu intenționăm în rîndurile ce urmează să facem o analiză a *Dicționarului*, a însușirilor sau a lipsurilor lui, ci, călăuziți de dorința sinceră de promovare a lucrului de calitate, care să reziste peste ani, de îmbunătățire a stilului nostru de muncă și, mai ales, de năzuința de autoperfecționare, să punem în discuție unele probleme, să propunem unele soluții sau rectificări și să semnalăm absența — uneori surprinzătoare — a unor cuvinte care, dintr-un motiv sau altul, nu au fost înregistrate în coloanele DLR. Pentru cercetătorii din domeniul lexicologiei și lexicografiei, cei mai bine de 10 ani cît a durat elaborarea *Dicționarului*, de la stabilirea concepției care a stat la baza lucrării, întocmirea normelor tehnice, selectarea izvoarelor, redactarea etc. și pînă la „bunul de difuzat", au constituit o adevărată școală. Atît lingviștii mai vîrstnici — care au venit cu pregătirea, competența și experiența lor —, cît și cei mai tineri, care au preluat cunoștințele de la primii, au învățat cu toții, au cercetat și au contribuit la efectuarea acestei vaste opere, care cuprinde istoria vocabularului românesc din cele mai vechi timpuri pînă astăzi. În întreaga perioadă de desfășurare a diverselor etape de lucru am fost conștienți de faptul că asemenea acțiune oferă, pe lîngă unele mari satisfacții, și o mulțime de prilejuri de nemulțumire, provocate de existența unor erori (unele știute, altele nestiute încă), a unor rezolvări discutabile, fără suficientă informare asupra originii și istoriei unor termeni, a unor exemplificări deficitare din punctul de vedere al materialului ilustrativ la unele sensuri sau nuanțe semantice, a unor omisiuni de cuvinte etc. Apreciind însă cu măsură și cu obiectivitate valoarea incontestabilă a acestei opere, trebuie s-o privim (fiecare de la locul lui) cu un sever ochi autocritic și să ne angajăm ca succesele obținute pînă în prezent, precum și evitarea pe viitor a repetării unor erori, să ne servească drept îndrumător pentru volumele următoare. Scopurile dicțio-

[1] Serie nouă. Tomul VI, Litera M (1965), Tomul VII, Partea 1, Litera N (1971) Partea a 2-a, Litera O (1969), Tomul VIII, Partea 1, Litera P (P — PĂZUI ; 1972). București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

narului nostru sînt multiple. Ceea ce trebuie subliniat de la începu
Iorgu Iordan în articolul *Dicționarul limbii române*[2] — este semnificația
o are apariția acestei opere menite să conțină tezaurul lexical al lim
reflecte viața poporului nostru prin limba sutelor de generații anonim
scriitorilor, istoricilor, publiciștilor etc., într-un cuvînt — limba într
românești. Cuprinderea acestui vocabular într-o lucrare lexicografică
dispoziția oricărui cetățean al patriei noastre, dacă nu pentru studiu,
posibil decît unui cerc restrins de oameni, cel puțin pentru a afla
o vorbim și o scriem poate sta, fără să se jeneze, alături de limbile
o cultură mai veche, în ce privește atît numărul de cuvinte, cît și ac
al expresiilor, locuțiunilor etc." (p. 302) — constituie un argument sul
vedea utilitatea. Articolele referitoare la *Dicționarul limbii române* apăr
zent (spre regretul nostru destul de puține) au scos în evidență unele
secvențe și au făcut unele propuneri pentru ameliorarea lui. O cercetа
mai cuprinzătoare și mai sistematică nu s-a întocmit încă. Prezentarea de
pretenția că va face această operație sau că ar putea epuiza problemel
o operă de asemenea proporții și de o asemenea dificultate, dorește
la ideea că este posibilă o îmbunătățire a calității muncii depuse pent

Din motive lesne de înțeles — economia de spațiu —, ne vom
un aspect, și anume acela al *listei de cuvinte* la litera M, urmînd ca
și P să ne ocupăm într-un viitor articol.

În *Introducere* (p. VI) se spune că lucrarea înregistrează și explic
atestate în vorbirea populară, în limba literară și în limbajul literat
vintele din limbajele tehnico-științifice *„intră în dicționarul nostru nun
care au pătruns sau manifestă tendința evidentă de a pătrunde în limba
în limbajul literar-artistic sau în cel popular* [s. n.]. Acest principiu de a
lor după natura lor stilistică are drept corolar un mijloc practic de coni
termenilor tehnico-științifici: dacă aceștia apar curent în cel puțin doi
ale limbii, introducerea lor în dicționar este justificată. Prin urmare, *d
înglobează toate cuvintele de circulație generală din limba română*". A
acest citat tocmai pentru ca să putem urmări modul în care s-a ap
principiile fundamentale de triere și de stabilire a listei de cuvinte a *Di
române*. Și, obișnuiți cu tehnica lexicografică, vom încerca, mai întîi, să
de „termen tehnicoștiințific" și, în raport cu el, pe acela de „limbaj
(primul ținînd de vocabular, cel de-al doilea de stil). *Termenul tehnic*
specialitate care denumește un obiect sau un proces aparținînd unei
de activitate. Dezvoltarea continuă a economiei, științei, culturii impun
completarea tezaurului nostru lexical cu cuvinte și sensuri noi, necunos
(cuvinte venite, de cele mai multe ori, din limbi străine), care reflec
voile de comunicare ale oamenilor. Este deci firesc ca amploarea și co
menelor vieții contemporane, transformările economice, sociale și cul
fluențează puternic întreaga evoluție a limbii — să necesite o sporire c
tativă a cunoștințelor noastre în toate domeniile și, concomitent, să facă
și diversificarea vocabularului românesc. Nicăieri mai bine decît în dicție
constata această creștere, dacă, bineînțeles, dicționarele respective țin
tarea multilaterală a științei și culturii contemporane. Răspunde Dicți
acestei necesități obiective? În linii mari, da. Urmărind însă cu atenți
a volumului care cuprinde litera M, trebuie să ne exprimăm o oarecare
noastră pornește de la constatarea că DLR a preluat numai o parte
minologiei științifice, artistice și publicistice, precizîndu-și de la în
mod deliberat s-a emis un principiu și, în același timp, s-a impus o li
care se pune este aceea a cercetării justeții acestui principiu. Înainte de a
nostru de vedere, vrem să atragem atenția asupra faptului că, parcu
discuție, am constatat — spre satisfacția noastră — că acest principiu n

[2] În „Limba română" XIII, 1964, nr. 4, p. 301—304.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

întocmai și că nu rare au fost cazurile cînd, dimpotrivă, el a fost abandonat, permițînd, în felul acesta, inserarea în coloanele dicționarului a unor cuvinte care, potrivit amintitului principiu, nu aveau ce căuta.

Litera *M* din Dicționarul limbii române, însumînd *13* fascicule și acoperind 1076 de pagini de tipar așternute pe două coloane, cuprinde *9653* de cuvinte, ceea ce, statistic, dovedește că este o literă de mărime medie. Ponderea, în cadrul acestei litere, o au cuvintele populare și regionale; după ele urmează cuvintele literare, apoi cele învechite ș. a. m. d. Numărul cuvintelor tehnice (ne referim la cele literare, nu și la cele populare[3]) este relativ mic. Cercetînd inventarul de cuvinte aparținînd diferitelor sectoare de activitate, vom vedea că, deși în cadrul literei *M* există numeroase elemente de compunere aparținînd terminologiei științifice *(macro-, magneto-, maxi-, mega-, mela-, metalo-, metil-, metro-, micro-, mili-, mono-, moto-, multi-* etc.), care au contribuit la formarea unor serii de cuvinte noi, procentul de termeni tehnico-științifici, pe ansamblul literei, este mic. Nu intenționăm să analizăm dacă criteriul selectării acestor termeni este sau nu bine stabilit; nu avem nici calitatea și nici curajul să facem o asemenea apreciere. „Nimeni" — cum arăta foarte bine acad. I. Iordan[4], vorbind despre neologisme — „n-are dreptul să decidă în momentul de față care neologisme trebuie să rămînă și care nu, fiindcă nimeni, oricine ar fi el, nu se poate proclama purtătorul de cuvînt al întregii mase vorbitoare... Nu există nici o garanție că cineva anume ar putea, cu deplină siguranță, să afirme că cutare termen condamnat de dînsul nu va supraviețui, iar cutare altul, acceptat, nu va muri... Ostenelile atîtor puriști în scopul de a împiedica răspîndirea unui termen, a unei construcții etc. s-au dovedit aproape întotdeauna deșarte. Căci *creația este un act individual, pe cînd controlul aparține întregii colectivități lingvistice*" [s. n.]. De aceeași părere este și acad. Al. Graur[5], care spune că „limba nu este bunul unei persoane, ci aparține tuturor vorbitorilor; de aceea nu trebuie să încercăm să impunem păreri subiective"... „Limba se schimbă, este obligată să se schimbe cu timpul".

Pornind de la concepția că limbajele așa-zis speciale folosesc o terminologie despre care nu putem avea întotdeauna certitudinea că aparține exclusiv unui grup de tehnicieni dintr-un anumit domeniu de activitate, vom încerca să facem unele observații.

Azi, cînd terminologia științifică — în sensul foarte larg al cuvîntului — circulă în întreaga lume, devenind un bun internațional pe baza căruia se realizează contactul între diferiți oameni de știință cu preocupări comune, cînd cunoașterea realizărilor din orice domeniu constituie un act necesar și general care interesează pe toți, atitudinea noastră — a redactorilor de la DLR — față de elementele lexicale cu ajutorul cărora sînt vehiculate aceste cunoștințe se impune să fie ceva *mai maleabilă, mai receptivă și mai realistă*. Confruntînd lista de cuvinte a literei *M* cu unele lucrări de specialitate avînd un caracter mai larg și un grad de accesibilitate mai mare — pe de o parte —, iar — pe de alta — cu presa contemporană, am constatat că din dicționarul nostru lipsesc în mod surprinzător și, uneori, inexplicabil o serie de cuvinte de largă și foarte largă circulație. Una dintre cauzele care au dus la această situație este modul defectuos în care este organizat și „adus la zi" fișierul de citate ilustrative și, strîns legat de aceasta, felul precar în care sînt înregistrate în bibliografia dicționarului operele contemporane cu caracter științific, și nu numai acestea. Deficiențele fișierului și ale bibliografiei DLR au reper-

[3] *Dicționarul limbii române* face — în mod judicios — distincție între termenii tehnici savanți și termenii tehnici populari. În cazul termenilor populari, criteriul de selectare nu este extensiunea lor stilistică, deoarece se consideră că limba română și-a organizat limbajele tehnico-științifice nu prin preluarea și dezvoltarea vocabularului tehnic-popular, ci prin adoptarea și adaptarea termenilor tehnici internaționali. Pentru istoria limbii și a poporului român, termenii tehnici populari au o mare însemnătate, ei reprezentînd unicul mijloc cu ajutorul căruia se pot descoperi aspecte ale culturii sau ale relațiilor din trecutul îndepărtat. Același motiv a determinat și includerea în dicționar a tuturor regionalismelor atestate (v. *Introducere*, p. VI).

[4] *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*. [Ed. a II-a], București, [1948], p. 471.

[5] *Cum e corect?*, în „România literară", nr. 9/1968, p. 18.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

cursiuni asupra întregii lucrări, contribuind într-o măsură sensibilă la impresia de „învechit", de „arhaic", de „prăfuit" pe care ne-o lasă uneori — la consultare — lucrarea de care ne ocupăm.

Pentru ca analiza noastră să ducă la unele concluzii și, mai cu seamă, pentru a supune părerii generale punctul nostru de vedere, vom da mai jos lista unora dintre cuvintele la care ne referim. Precizăm că pentru *absolut* tot materialul pus în discuție, precum și pentru cel pe care, din lipsă de spațiu, nu-l putem prezenta, avem atestări extrase din opere științifice, literare, din presă etc. (ale căror titluri figurează, în majoritatea cazurilor, în bibliografia *Dicționarului*). De asemenea, dorim să relevăm un fapt — după părerea noastră — semnificativ: cercetînd paralel lista de cuvinte a volumului cuprinzînd litera *M* cu repertoriul de cuvinte ale unor dicționare de mai mici proporții din alte limbi[6], am constatat că 93% din cuvintele supuse de noi discuției (în special termenii „internaționali") figurează în aceste dicționare.

Pentru a facilita urmărirea materialului ilustrativ concret și pentru a da cititorului posibilitatea de a-l integra în DLR, am folosit o tehnică de lucru foarte asemănătoare cu aceea din dicționarul respectiv.

MACHISÁRD, *machisarzi*, s. m. Membru al unei organizații de partizani din Franța, în timpul războiului din 1940—1944 și al ocupației germane. Cf. DN². *Film din viața maquisarzilor*. FLACĂRA, 1970, nr. 32, 18. — Scris și: *maquisard*. — Din fr. **maquisard**.

MACRÓU, *macrouri*, s. n. **1.** Pește osos fusiform, frumos colorat, verde sau albastru pe spate, sidefiu pe pîntece, care trăiește în mările Europei; scrumbie albastră (*Scomber scombrus*). Cf. LTR², DN². *File de macrouri în vin alb* (cf. fr. *filets de maquereau au vin blanc*). *Macrou prăjit* (cf. fr. *fritures de maquereaux*). **2.** (La pl.) Conservă preparată din carnea acestui pește. Cf. BL V, 9, LTR², DN², GRAUR, T. A. 90. *Macrouri în ulei. Macrouri cu sos tomat.* — Variantă: *macro* s. n. — Din fr. **maquereau.**

MADLÉNĂ, *madlene*, s. f. Prăjitură făcută din cocă și unt, coaptă în cuptor și ornată cu cremă. Cf. DN². *Se ung cu unt forme mici de tablă, speciale pentru madlene, și se toarnă din compoziție, dar numai pe trei sferturi, deoarece cresc la copt.* S. MARIN, C. B. 267. — Variantă: *madelónă* s. f. — Din fr. **madeleine.**

MADRILÉN, -Ă, *madrileni*, *-e*, s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Persoană care face parte din populația de bază a Madridului sau care este originară de acolo; madrilean, madrilez[9]. *Templele capitalului financiar sînt concentrate între Paseo del Prado și Avenida José Antonio — Gran Via — cum o numesc familiar madrilenii.* FLACĂRA, 1968, nr. 36, 13. **2.** Adj. Care aparține Madridului sau madrilenilor (1), privitor la Madrid sau la madrileni, originar din Madrid; madrilez. Cf. SFC II, 214. *Un grup de muncitori madrileni, la intrarea în fabrică.* FLACĂRA, 1968, nr. 36, 14. *Este deatfel unica distracție pe care și-o pot permite mii și mii de muncitori madrileni, care cîștigă între 90 și 100 de pesetas pe zi.* ib. *O mare reuniune a studenților madrileni.* IB 1968, nr. 4721. *Muncitori constructori madrileni în grevă.* ib. 1971, nr. 5614. — Din fr. **madriline**, sp. **madrileno.**

---

[6] *Dizionario enciclopedico Sansoni*, Firenze, 1954; Emile Littré, *Dictionnaire de la langue française*, Tome V, Edition intégrale, Paris, 1959; *Dictionnaire de la langue française abrégé du Dictionnaire de Littré* par A. Beaujean, Paris, 1959; Paul Robert, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Les mots et les associations d'idées*, Tome quatrième, Paris, 1959; *The Oxford English Dictionary*, Volume VI (L—M), Oxford, 1961; *Grand Larousse encyclopédique en dix volumes*, Tome sixième, Tome septième, Paris, 1962, 1963; *The Concise Oxford Dictionary of Current English*, Edited by H. Fowler and F. G. Fowler, based on Oxford Dictionary, Ed. V, Oxford, 1954; *Le Petit Robert, Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* par Paul Robert, Paris, 1970.

[7] De asemenea neînregistrate în DLR, cu toate că alte cuvinte derivate de la nume de orașe s-au lucrat (de exemplu *milanez*, *moscovit* etc.).

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

MAESTÓSO adv. (Indică modul de executare a unei bucăți muzicale, de obicei, asociat cu „andante", „allegro") Maiestuos, cu măreție, cu solemnitate, solemn. Cf. DN², *Allegro maestoso.* DER. *Andante maestoso.* ib. — Pronunțat: *ma-es-to-zo.* — Din it. **maestoso.**

MAFIÓT, -Ă, *mafioți, -te,* s. m. și f. Persoană care face parte din asociația teroristă mafia; (rar) mafist[8]. *Cei 5 000 de mafioți din subordine operau în toate orașele americane.* IB 1970, nr. 5165. *Firele nevăzute ale mafioților și neofasciștilor duc, în multe cazuri, spre înaltele cercuri politice și financiare.* FLACĂRA, 1971, nr. 34, 33. *Cele mai recente fărădelegi comise de mafioți.* ib. (Adjectival) *Poliția nu deținea dovezi concrete ale acțiunilor criminale, organizate din umbră, cu abilitate, de șeful mafiot.* IB 1970, nr. 5165. *Nici măcar Comisia antimafia nu este în stare să afirme în ce măsură activitatea criminală a grupurilor mafiote a putut fi jugulată în urma anchetei.* FLACĂRA, 1971, nr. 34, 33. — Pronunțat: *-fi-ot.* — **Mafia** + suf. *-ot.*

MAGRITÁTE s. f. (Învechit) Slăbiciune. *Magritatea și paliditatea erau înspăimîntătoare.* CALENDAR (1862), 25. — Cf. fr. **maigre, maigrir,** lat. **macer, macrum.**

MAHALAGÉSC, -GEÁSCĂ, *mahalagești,* adj. Care aparține mahalalei, ca la mahala sau ca mahalagiii. Cf. *milocănesc. Limbaj mahalagesc. Comportare mahalageasca.* — **Mahalagiu** + suf. *-esc.*

MAHARADJÁH, *maharadjahi,* s. m. Titlu purtat, în trecut, de prinții suverani indieni, avînd semnificația de mare rege; persoană care purta acest titlu. Cf. *rajah.* Cf. DER, DN², GRAUR, T. A. 101. *Un simpatic profesor somer, improvizat ghid pe lîngă un maharajah aflat în turism prin Europa, primește în dar de la acesta... un elefant.* CONTEMPORANUL, 1972, nr. 34, 1/3. — Pronunțat: *maharageá.* — Din fr. **maharajah, maharadjah.**

MAHARÁNI, *maharani,* s. f. Soție de maharadjah. Cf. DN². — Din fr. **maharani**

MÁIA s. f., adj. **1.** S. f. Denumire dată unor triburi de indieni din America Centrală, pe teritoriul Mexicului, Guatemalei, Hondurasului și Hondurasului Britanic, care au creat o strălucită civilizație înainte de descoperirea Americii de către Cristofor Columb. **2.** S. n. (Lingv.) Veche limbă indiană-americană a unei populații băștinașe din America Centrală vorbită și astăzi de unii locuitori din Peninsula Yucatan. **3.** Adj. (În sintagma) *Arta maia* = arta triburilor maia (1), care cuprinde construcții monumentale, temple, sculptură, pictură murală, bijuterii etc. Cf. DER. — Scris și: (după fr.) *maya.* — Pronunțat: *ma-ia.* — Din fr. **maya.**

MAIDANÓS, *maidanoși,* s. m. (Dobrogea) Pătrunjel *(Petroselinum hortense).* Cf. BORZA, D. 126. — Pronunțat: *mai-da-.* — Etimologia necunoscută.

MAIZÉNĂ s. f. Amidon de porumb, modificat și purificat printr-un tratament alcalin special, avînd un conținut mic de grăsimi și de proteine și fiind întrebuințat în alimentația sugarilor, a copiilor, a bolnavilor de ulcer sau cu alte afecțiuni gastro-intestinale, precum și în alimentația obișnuită; zeamil. *Maizena conține grăsimi 0,07%, proteine 0,5%, cenușă 0,3%.* LTR², cf. DER. — Pronunțat: *ma-i-.* — Din fr. **maïzena,**

MALÉFIC, -Ă, *malefici, -ce,* adj. Care aduce nenorocire, necaz, supărare; înzestrat cu puteri răufăcătoare; fatal, nefast. Cf. DN². *Conform horoscoapelor nipone, el este un an malefic pentru fetele născute sub zodia lui.* SCÎNTEIA, 1970, nr. 8503, cf. PN 1970, nr. 9, 45. *Se zice că opalul este o piatră malefică.* — Din fr. **maléfique,** lat. **maleficus.**

MALGÁȘ, -Ă, *malgași, -e,* s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Persoană care face parte din populația de bază a insulei Madagascar, aparținînd, cea mai mare parte, rasei mongoloide; (la m. pl.) națiune, popor care locuiește în insula Madagascar. Cf. DER, DN²,

[8] Cuvîntul *mafist,* ca și *mafia,* a fost lucrat în DLR.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

GRAUR, T. A. 151. **2.** Adj. Care se referă la malgaș (**1**), care aparține malgașilor. *Ce va aduce Piața comună „lărgită" țărilor africane membre ale Commonwealth-ului, care au primit în cele din urmă un statut preferențial pentru produsele lor tradiționale de export (de genul celui acordat țărilor afro-malgașe asociate la Piața comună)* ? FLACĂRA, 1971, nr. 28, 18. *Este exact răspunsul pe care-l pot da înseși țările afro-malgașe.* ib. *I-am dat studiul meu cu privire la adverb și la articolul nehotărît în limba malgașă.* BARANGA, C. II, 13. *Îți dai seama ce bombă ? Prima catedră de limba malgașă. Nici la Sorbona nu există.* id. ib. 16. (Substantivat, f.) Grup de limbi malaio-polineziene vorbite în insula Madagascar. Cf. DER. *Înființarea catedrei de malgașă.* BARANGA, C. II, 13. — Din fr. **malgache.**

MALȚÁT, -Ă, *malțați, -te,* adj. Care conține malț, cu malț. *Un loc important în bucătăria celor mici îl deține făina maltată, fabricată din făina albă de grîu grisată și extract de malț.* SCÎNTEIA, 1969, nr. 8115. *Extractul de malț din compoziția făinii maltate conține vitamine.* ib. — De la **malț.**

MÁMBO s. n. Dans modern, în doi timpi, asemănător cu rumba ; melodia după care se execută acest dans. Cf. DN². — Din fr. **mambo,** it. **mambo.**

MANAGEMÉNT, *managemente,* s. n. Conducere, administrare a unei afaceri : colectiv de conducere, comitet directorial. *S-au făcut numeroase studii pe plan intern, țional care atestă că știința conducerii și organizarea producelor economice, așa-numitul ma, nagement, constituie nu distracția unor economiști de cabinet..., ci, dimpotrivă, preocupare- de a simplifica organizarea.* CONTEMPORANUL, 1969, nr. 52, 2/7. *Lecții docte despre nobilele cuvinte cu care ne-am îmbogățit vocabularul „management" și „marketing".* FLACĂRA, 1970, nr. 31, 12, cf. PN 1970, nr. 9, 45. *Se poate remarca trecerea de la managementul empiric la managementul modern și apoi la managementul științific.* LUPTA DE CLASĂ, 1971, nr. 7, 74. — Din engl. **management.**

MÁNAGERIÁL, -Ă, *manageriali, -e,* adj. Directorial, organizatoric. *Decalajele dintre diferitele țări capitaliste dezvoltate se explică nu prin cauze de ordin tehnic..., ci, în primul rînd, prin cauze de ordin managerial — organizarea producției, modul de conducere a economiei.* CONTEMPORANUL, 1962, nr. 51, 2/7. *Poziția funcției manageriale în corporația capitalistă modernă este similară celei a conducătorilor din economia socialistă.* LUPTA DE CLASĂ, 1971, nr. 590, *Concurența de pe piața managerială stimulează perfecționarea acestor profesioniști pentru exercitarea responsabilităților complexe care le revin în cadrul firmei.* ib. 92. — Pronunțat : *-ri-al.* — Din engl. **managerial.**

MANI s. m. pl. (În mitologia romanilor și a vechilor popoare italice) Suflete ale morților considerate divinități ocrotitoare ale căminului. Cf. DER, DN² — Din lat. **manes.**

MANICÓRD, *manicorduri,* s. n. Vechi instrument muzical cu coarde și cu clape- ale cărui coarde erau acoperite cu pînză pentru ca sunetele emise că fie line și mai profunde ; era folosit în Franța, înainte de secolul al XVI-lea. Cf. DN². — Din fr. **manicorde, manichordion.**

MANJUÁRI, *manjuari,* s. m. Specie de pește, puțin răspîndit, asemănător cu crocodilul. *Manjuari sau peștele-crocodil — denumit astfel datorită marii lui asemănări cu acesta din urmă — este o specie rară.* SCÎNTEIA, 1971, nr. 8899. *Zoologii afirmă că manjuarii... ar fi una din cele mai vechi specii de pești de pe pămînt.* ib. *Fără intervenția omului, manjuarii ar fi condamnați la dispariție.* ib. — Pronunțat : *-ju-ari.* — Etimologia necunoscută.

MANTINÉLĂ, *mantinele,* s. f. **1.** Împrejmuire de formă dreptunghiulară, rotunjită la colțuri, care limitează terenul la hochei pe gheață, servind la asigurarea continuității jocului și la evitarea întreruperilor care ar putea surveni din cauza ieșirii pucului în afara spațiului de joc. Cf. DER, DN². *Reușește să oprească pucul la mantinelă.* IB, 1970, nr. 2976. *Pucul a fost blocat la mantinelă.* SCÎNTEIA, 1972, nr. 9097. *Partida aceea de hochei putea să fie filmată mai fluid, cu un mai tragic simț al mantinelei.* Cl-

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

NEMA, 1972, nr. 3, 20. V. și presa sportivă. **2.** Marginea internă a unei mese de biliard. Cf. DN². — Din it. **mantinella**.

MANÚBRIU, *manubrii*, s. n. (Zool.) Formație tubulară a corpului meduzelor, pe care se află orificiul buco-anal. Cf. DER. **2.** Structură anatomică sau parte a unei structuri anatomice care are formă de mîner. Cf. D. MED. *Manubriu sternal* = porțiunea superioară a sternului. Cf. DER, D. MED. — Pronunțat : — *briu*. — Din lat. **manubrium**.

MARACÁSE s. f. pl. Instrument muzical alcătuit dintr-o nucă de cocos și un mîner, avînd introduse în interior pietricele sau nisip, care, prin scuturare, produc niște sunete caracteristice, plăcute auzului. Cf. DN². *Orchestră de mariachis*. FLACĂRA, 1970, nr. 33, 18, cf. PN 1970,nr. 9, 45. —Variantă : *mariáchis* s. n. — Din sp. **maracas**.

MARSCHÎNO s. n. Lichior italienesc făcut dintr-o varietate de cireșe amărui. Cf. DN². — Din it. **maraschino**, fr. **marasquin**, engl. **marashino**.

MARAGINÁLII s. f. pl. **1.** Ansamblu de cuvinte explicative, note sau titluri tipărite pe marginea paginilor unei cărți, imediat în afara textului. Cf. DN². **2.** Articol sau rubrică cu note, observații, adnotații, referințe, însemnări și comentarii pe marginea unui text. Cf. LTR², DN². *Marginalii la o carte de mult așteptată*. LUPTA DE CLASĂ, 7/1971, 180. — Variante : *marginále*, *marginália* (scris după lat.) s. f. — Din lat. **marginalia**[9].

MARIJUÁNA s. f. Stupefiant asemănător cu hașișul, care are aceleași utilizări și efecte ca și acesta și care este foarte răspîndit în America. Cf. *hașiș*, *heroină*, *opiu*. DN², D. MED. *Un examen medical, impus de comportarea lui, a restabilit însă adevărul — fumase marijuana*. SCÎNTEIA, 1969, nr. 8262. *Marijuana provoacă adesea crize de tulburare și de delir, însoțite de tendința de a săvîrși acte de violență*. ib. *A declarat că nu știa despre existența în portbagajul mașinii sale a unui săculeț cu marijuana*. IB 1969, nr. 5045. — Pronunțat : *mc-ri-hua-na*. — Scris și (după fr.) *marihuana*. — Din fr. **marihuana**, **marijuana**, sp. **marijuana**, engl. **marijuana**.

MARIVODÁJ s. f. Limbaj afectat, căutat, amabil, plin de subtilitate și de artificialitate. Cf. DN². — Din fr. **marivaudage**.

MARKÉTING s. n. Studiere sistematică, permanentă și continuă, precum și prelucrare, analiză și evaluarea tuturor datelor privitoare la problemele pieței ; aplicare a metodelor științifice pentru rezolvarea operațiilor economice care implică transferul bunurilor de la producător la consumator. *Obiectul cercetării marketing îl constituie studierea reacțiilor și comportamentului cumpărătorilor, vînzătorilor și consumatorilor*. COMERȚUL MODERN, 1969, nr. 8, 38. *Există posibilitatea identificării unor tendințe centrale în ce privește relația dintre variabilele marketingului și alegerile făcute de consumatori*. ib. 46, cf. FLACĂRA, 1970, nr. 31, 14, PN 1970, nr. 9, 45. *Constituirea Asociației Române de Marketing* (AROMAR).SCÎNTEIA, 1971, nr. 8731. -Accentuat, și : *márketing*. — Din engl. **marketing**[10].

MAROCÁN, -Ă, *marocani*, *-e*, s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Persoană care face parte din populația de bază a Marocului sau care este originară de acolo ; (la m. pl.) popor, națiune care trăiește în Maroc. Cf. DER. **2.** Adj. Care aparține Marocului sau marocanilor (**1**), privitor la Maroc sau la marocani, caracteristic Marocului sau marocanilor. *Dorința exprimată de personalitățile oficiale marocane pentru dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare*. SCÎNTEIA, 1969, nr. 7951. *În jurul Mediteranei musulmane întîlnim, pe lîngă repertoriile naționale clasice, bucăți muzicale... algeriene, libiene, marocane*. FLACĂRA, 1969, nr. 14, 30. *Cronica relațiilor româno-marocane*. SCÎNTEIA, 1971, nr. 8993. *Cooperarea româno-marocană*. ib. *Vizita oaspetelui marocan*. ib. *Forul marocan de*

[9] Cf. *miscellanea* (s. v. *miscelaneu*) care este lucrat în DLR.
[10] Cf. și *market* (neinserat în coloanele DLR).

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

specialitate a comunicat, printr-o telegramă, programul jocurilor. SPORTUL, 1972, nr. 6938, 1/5. — **Maroc** (n. pr.) + suf. *-an* Cf. fr. **marocain**.

MĂSER s. n. Dispozitiv pentru amplificarea sau generarea undelor electromagnetice cu lungimea de undă de ordinul milimetrilor și centimetrilor și bazat pe același principiu de funcționare ca și laserul; este utilizat în radiolocație, radioastronomie, medicină etc. Cf. LTR², DER, D. MED. — Din fr. **maser**, engl. **maser**. Termenul este la origine englez, fiind format din abrevierea **M**icrowave] a[mplification by] s[timulated] e[mission of] r[adiation].

MASOCHÍSM s. n. **1.** (Med.) Perversiune caracterizată prin aceea că plăcerea sexuală apare numai în urma unor dureri fizice (loviri) sau morale (cuvinte injurioase). Cf. ABC SĂN., DER, DN², D. MED. **2.** Comportament al unei persoane care găsește satisfacție în suferință, care caută durerea și umilința. DN². — Din fr. **masochisme**, germ. **Masochismus**.

MASOCHÍST, -Ă, *masochiști, -ste,* adj., s. m. și f. (Persoană) care practică masochismul. DN². — Din fr. **masochiste**, germ. **Masochist**.

MAUROVLÁII, -Ă, *maurovlahi, -e,* s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. (La pl.) Populație românească din partea de vest a Peninsulei Balcanice, cuprinsă între coasta dalmată, Drava și Morava, ajunsă în această regiune în secolele VII—IX; (și la sg.) persoană care face parte din această populație. Cf. DER. **2.** Adj. Care aparține maurovlahilor (1), privitor la maurovlahi. Cf. DER. (Substantivat, f.) Dialect vorbit de maurovlahi. — Pronunțat: *mau-ro-*. — **Mauro** + **vlah**.

MAXI — Element de compunere care însemnează „mare" și care servește la formarea unor substantive ca *maxipresă* (LTR²), *maxijupă, maxiebrietate, maxipudoare* (SFC V, 79). Cf. *mini-, micro-*. — Izolat, prin analiză, din împrumuturi ca *maxim, maximal, maximum, maximalist*; face parte din categoria elementelor de compunere internaționale deosebit de productive (*micro-, mini-, tele-, super-, ultra-* etc.). Cuvîntul apare și izolat, în opoziție sau alături de *mini-, midi-*. *Mini — midi — maxi* [titlu]. SCÎNTEIA, 1971, nr. 9009. *Unii specialiști occidentali susțin că trebuie să se revină, cel puțin, la o așa-numită „miniconvertibilitate"* [a dolarului], *prin care înțeleg preschimbarea în aur numai a sumei aflate în posesia băncilor centrale la o anumită dată. Alții propun „maxiconvertibilitatea", adică convertibilitatea tuturor dolarilor. Există și o formulă intermediară, cea a „midiconvertibilității", care propune ca „mini" să preceadă „maxiconvertibilitatea".* ib.

MAXIMAFILÍE s. f. Colecționare și studiere a cărților poștale ilustrate care reproduc anumite mărci poștale, fiecare carte poștală avînd lipită într-un colț marca poștală respectivă. Cf. *filatelie. În holul Poștei centrale are loc deschiderea expoziției participanților la cel de-al III-lea concurs republican de maximafilie.* IB 1969, nr. 4825, cf. PN 1973, nr. 3,41. — Din fr. **maximaphilie**.

MĂRȘĂLUITÓR, *mărșăluitori,* s. m. (Sport) Persoană care practică proba sportivă de marș forțat. V. presa sportivă. — Pronunțat: *-lu-i*. — **Mărșălui** + suf. — *-tor*[11].

MEGAWÁT, *megawați,* s. m. Unitate de măsură pentru putere, egală cu un milion de wați. *În 1972, cele două centrale vor furniza împreună 700 megawați.* FLACĂRA, 1969, nr. 9, 31. *Cînd vei primi de la „Mașini grele — București" grupurile de 330 MW, să știi, Mircle, că în ele ai să găsești un semn și de la mine.* ib. 1971, nr. 34, 14, cf. ib. nr. 31, 18. — Scris și: (simbol *MW*). — Din fr. **mégawatt**.

MELÁNĂ s. f. Fibră textilă sintetică obținută prin polimerizarea nitrilului acrilic avînd proprietăți asemănătoare cu ale lînii. Cf. *orlon, dralon, nailon, banlon, acrilon* etc. Cf. LTR², DER. *Melana întrece cele mai bune soiuri de lînă.* M 1970, nr. 668, 1. *Firele*

[11] Nici la verb nu a fost înregistrată această accepție specială din sport.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

de melană... echivalează cu lîna tunsă de pe aproape zece milioane de oi. ib., cf. PN 1970, nr. 9, 45. *Fibre polinitroacrilice — melana.* FLACĂRA, 1971, nr. 29, 24. — Cf. **lînă**, lat. **lana**.

MELANEZIÁN, -Ă, *melanezieni, -e*, s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Persoană care face parte din populația de bază a Melaneziei (grup de arhipelaguri din nord-est de Australia, reprezentînd partea vestică a Oceaniei). *Populația este formată din melanezieni, indieni, chinezi și europeni.* DER. (La pl.) Populație negroidă din Melanezia. Cf. DER. **2.** Care aparține Melaneziei sau melanezienilor (**1**), care se referă la Melanezia sau la melanezieni. *În cadrul lipului melanezian se disting mai multe sublipuri: a) pigmeu ..., b) papuaș ..., c) melanezian propriu-zis ... d) neocaledonian ...* DER. — Pronunțat: *-zi-an.* — Din fr. **mélanesien**.

MÉLO subst., adj. invar., (Familiar) **1.** Subst. Dramă încărcată de efecte patetice și violente (acțiune complicată, situații neverosimile, momente de sentimentalism ieftin, lacrimogen, atmosferă sumbră, plină de mister etc.) în scopul de a impresiona cu orice preț spectatorul; melodramă. Termenul apare frecvent în cronicile teatrale sau cinematografice; l-am auzit, de asemenea, de două ori, într-o replică a eroinei principale, Alexandra Dan, din piesa „Travesti" de Aurel Baranga (actul al III-lea). **2.** Adj. invar. Cu caracter de melodramă, de un patetism exagerat, fals, artificial; melodramatic. *Am fi rămas cu imaginea omenească și profundă, neîntinată de eforturile „melo" ale celor doi mari actori: Sophia Loren și Marcello Mastroiani.* FLACĂRA, 1971, nr. 32, 16. — Prescurtare de la **melodramă**, **melodramatic**. Cf. fr. **mélo**.

MELOFÓB, -Ă, *melofobi, -e*, s. m. și f., adj. (Persoană) care nu suportă muzica' care are oroare de muzică. Cf. DN². — Din fr. **mélophobe**.

MELOFOBÍE s. f. Dispreț, aversiune, oroare pentru muzică. Cf. DN². —Din fr. **mélophobie**.

MÉRING, *meringi*, s. m. Prăjitură fină, preparată din zahăr și albuș de ou bătut, coaptă la foc slab, umplută cu cremă de ciocolată și acoperită cu frișcă. Cf. *madlenă, mascolă.* Cf. DN². *Meringue glasat.* SĂPT. 1971, nr. 53, 9. — Scris și (după fr.): *meringue.* — Pronunțat: *mereng.* — Variantă: *méreng* s. n. — Din fr. **meringue**. Cf. pol. **marzynka**.

MESSÉR, *messeri*, s. m. Termen de adresare către un preot, medic, avocat etc. în Italia, în evul mediu. *Acolo era în ființă messer doge cu cei șase sfetnici și cu toți domnii senatori.* SADOVEANU, O. XII, 334, cf. DN². *Messerul avea gura umedă și din ochii lui albaștri de înger picura o rouă înduioșată.* BARBU, PRINC. 62. *Căpitanul uitase de messer.* id. ib. 187. *Sfătuitorii Principelui sînt doi astrologi: valahul și messer Ottaviano.* CONTEMPORANUL, 1970, nr. 12, 3/3. — Accentuat și: *mésser.* — Variantă: *messére* s. m. — Din it. **messere**.

METÉC, -Ă, *meteci, -ce*, s. m. și f. Denumire dată, în Grecia antică, străinilor stabiliți în Atena, care nu aveau nici un drept cetățenesc și nici nu puteau obține vreo proprietate imobiliară, dar care nu erau sclavi, ocupîndu-se cu comerțul și cu meșteșugăritul. Cf. DER, DN². —Din fr. **métèque**.

METIONÍNĂ s. f. Aminoacid indispensabil vieții omului și animalelor, care conține cantități mari de sulf, lipsa lui determinînd un dezechilibru al compușilor azotați din organism. *Metionina este larg răspîndită în substanțele proteice.* LTR². *Metionina stimulează creșterea plantelor și a păsărilor.* ib., cf. DER, D. MED. — Pronunțat: *-ti-o-.* — Din fr. **méthionine**, germ. **Methionine**.

METROANEXÍTĂ, *metroanexite*, s. f. Inflamație acută sau cronică a uterului și a anexelor uterine (trompe și ovare). Cf. DER. [Anexitele] *se mai numesc și salpingovarite sau metroanexite.* ABC SĂN. 33, cf. D. MED., FORM. CUV. I, 137. — Pronunțat: *-tro-a-.* — Din fr. **métro-annexite**.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

MEZENCHÍM s. n. Țesut conjunctiv embrionar alcătuit din celule fusiforme sau stelate înglobate într-o substanță omogenă, din care, ulterior, se formează vase sanguine, limfatice, țesutul conjunctiv etc. Cf. DER. *Mezenchimul adultului, deși specializat în diferite direcții (mezenchim, dinamic), păstrează — în stare latentă — toate proprietățile embrionare (mezenchim static).* D. MED. Din fr. **mésenchyme**.

MICLITRÁJ, *miclitraje*, s. n. Capacitate mică măsurată în litri; cantitate mică de lichid, în special de benzină, care se cîntărește cu litrul. Cf. *scurtmetraj*. *„Honda", marcă celebră de motociclete, scutere și automobile de miclitraj.* SCÎNTEIA, 1970, nr. 8503. — **Mic** + **litraj**.

MICOFLÓRĂ s. f. Totalitatea speciilor de ciuperci (care cresc pe un anumit teritoriu). Cf. DN², DER. *Microflora României* [titlu]. — Din fr. **mycoflore**.

MICROBÍST, -Ă, *microbiști, -ste*, s. m. și f. (Familiar) Pasionat spectator de fotbal. *Cu toate că nu fac parte din „lumea microbiștilor de fotbal" [!], totuși în fiecare săptămînă citesc cu plăcere și rubrica „Poșta rotundă".* M 1971, nr. 742—743, 8/6. *Nu prea cred că sutele de mii de microbiști să fie de aceeași părere.* ib. 1972, nr. 778, 8/6. — **Microb** + suf. *-ist*. Termenul apare mai ales în vorbire.

MICROBÚZ, *microbuze*, s. n. Autobuz pentru un număr mic de pasageri. Cf. DN². *Accident provocat de ciocnirea unui microbuz cu o „Dacia" 1100.* IB 1971, nr. 4986. *Parcul turistic național va crește cu 172 autocare, 75 autoturisme, cu sau fără șofer, și cu 60 microbuze.* FLACĂRA, 1972, nr. 5, 10/2. — **Micro-** + [auto] **buz**.

MICROCÓC, *micrococi*, s. m. Bacterie de formă sferică mai mică decît cocul izolată sau grupată în aglomerări neregulate ori în ciorchine, în care au loc fenomen, calitativ deosebite de cele macroscopice. Cf. DER, DN², D. MED. — Din fr. **microcoque**

MICROELEMÉNT, *microelemente*, s. n. Element chimic care se găsește în cantități foarte mici în sol și în organisme și care intră în compoziția enzimelor, fermenților etc. *Lipsa microelementelor produce tulburări în creștere sau alte anomalii.* LTR², cf. DER, D. MED. — Pronunțat: *-cro-e-*. — **Micro-** + **element**.

MICROFÁUNĂ s. f. Totalitatea animalelor microscopice de pe glob, dintr-o regiune sau dintr-un loc restrîns; faună microscopică. Cf. DN², DER. — Pronunțat: *-fa-u-*. — **Micro-** + **faună**.

MICROSTRUCTÚRĂ, *microstructuri*, s. f. Structură de amănunt a unui material observată cu ajutorul microscopului sau prin alte mijloace. Cf. LTR², DER, DN². — Din fr. **microstructure**.

MIDI — Element de compunere care însemnează „mediu", „mijlociu" și care servește la formarea unor substantive ca *midimăsură, midilungime* etc. și a unor adjective ca: *midilung, midiscurt* etc. Se folosește și izolat, cu valoare de adjectiv. *O rochie midi. Un palton midi.* Termenul, împrumutat din limbajul caselor de modă și apărut odată cu moda feminină care a lansat și a recomandat lungimea medie a îmbrăcămintei de damă (concomitent sau puțin după apariția lui *mini-* și *maxi-*), are șanse să se extindă și în alte domenii, mai puțin capricioase decît moda. V. și *maxi-* de mai sus. — Din fr. **midi**.

MIGROSÍST, -Ă, *migrosiști, -ste*, s. m. și f. (În opoziție cu *angrosist*) Comerciant care vinde cu amănuntul, cu bucata; detailist. *Pescarii, care l-au prins în plasă, angrosiștii, migrosiștii, tarabagiii.* FLACĂRA, 1970, nr. 32, 23, cf. PN 1970, nr. 9, 45. — **Mi(c)-gros**[12] + suf. *-ist*.

[12] Nici cuvîntul *micgros*, atît de uzual în limbajul comercial, nu apare în DLR.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

MIHLÉLE s. f. pl. (Regional) Pătlăgele roșii *(Lycopersicum esculentum)*. Cf. BORZA, D. 102. — Etimologia necunoscută.

MIHOTEÁLĂ, *mihoteli*, s. f. (Regional) Rîs pe înfundate. Cf. PAMFILE, A. R. 251, CV 1951, nr. 9—10, 46. — **Mihoti** + suf. *-eală*.

MILÁDI s. f. (De obicei la vocativ, ca formulă de adresare) Titlu care se dă în Anglia doamnelor și domnișoarelor nobile; doamnă, domnișoară, ladi. *De la toți pretinzi că să te numească milady.* F (1906), 31, cf. DN[2]. Pronunțat: *miledi*. — Scris și: (după engl.) *milady*. — Din engl. **milady**[13].

MIMÉTIC, *mimetici*, adj. Care se referă la mimetism[14], care are mimetism. *Urîte, fără nume purtînd altea nume Mimetic colorate.* BRAD, O. 46. — Din fr. **mimétique**.

MIMODRÁMĂ, *mimodrame*, s. f. Operă dramatică în care actorii interpretează rolurile numai prin mimică și pantomimă. Cf. DN[2]. — Din fr. **mimodrame**.

MINESÉNGER, *minesengeri*, s. m. (Germanism) Denumire dată cîntăreților medievali germani din secolele al XII al XV-lea, autori și interpreți de „Minnesang"[15]. Cf. DER, DN[2]. — Scris și: *minnesinger, min(n)esänger*. — Pronunțat: *-zen-gher*. — Din fr. **minnesinger**, germ. **Minnesänger**.

MINI- Element de compunere care însemnează „mic" și care servește la formarea unor substantive ca: *miniancheță, minicampional, minitelevizor* etc. și a unor adjective ca: *minijupat*. Pledoaria pentru includerea acestui element de compunere atît de productiv, de larg și de variat răspîndit în limba noastră și în alte limbi moderne, ca și a numeroaselor compuse formate cu el, ni se pare inutilă, deoarece *mini-*, alături de *tele-, super-, pluri-, micro-, ultra-* și multe altele, face parte din categoria celor mai productive și mai frecvente elemente de compunere recente[16]. V. și *maxi-* de mai sus. — Din fr. **mini-**

MINȚÍ, *mințesc*, vb. IV. Refl. (Regional) A se cuminți, a se potoli. *Le-am spus și eu cîte o oroganie poate s-or mai mînți.* I. CR. IV, 251. — V. **minte**.

MINUTÁJ, *minutaje*, s. n. Orar precis de desfășurare a unei operații oarecare, a unei ceremonii etc. *Ar fi extrem de utilă practica minutajului.... pînă la secundă.* FLACĂRA 1970, nr. 32, 31. — Din fr. **minutage**.

MIS, (rar) *misuri*, s. f. **1.** Titlu care se dă domnișoarelor și doamnelor în Anglia și în America. Cf. DN[2]. **2.** Titlu dat de către un juriu oficial celei mai frumoase femei dintr-un oraș, dintr-o țară, dintr-un continent sau din lumea întreagă. *Tinere candidate la titlul de „Miss 69" au defilat în fața televizorului.* IB 1969, nr. 4910. *Mis București. Mis România. Mis Europa. Mis Univers. Persoanele de sex feminin din Marea Britanie au vocație pentru titlul de miss.* FLACĂRA, 1972, nr. 5, 22. *Dintre cele zece finaliste a fost aleasă „Miss mini", Jeanette Kenny, în vîrstă de șase ani.* ib. — Scris și: (după engl.) *miss*. — Din fr. **miss.**, engl. **miss**[17].

---

[13] Substantivul *milord*, absolut paralel din punct de vedere semantic, al vechimii și al răspîndirii, figurează în DLR.

[14] Termenul este lucrat în DLR; oferim, pe această cale, un citat (cu o valoare figurată neînregistrată) în care avem o atestare pentru forma de plural, de asemenea nenotată de dicționarul nostru: *Nu contestă nimeni c-au fost și încercări rizibile, simple mimetisme la curente din afară.* FLACĂRA, 1970, nr. 32, 21.

[15] Poezie lirică de curte, creată de cavalerii și de cîntăreții medievali germani, după modelul folcloric și sub influența trubadurilor provensali, în care erau celebrate iubirea și viața cavalerească.

[16] V. Luiza Seche, *Elementul de compunere mini-*, în SFC V, 71—81, cf. PN 1968, nr. 7, 30—31.

[17] Cuvintele *milord* și *madmoazelă* sînt înregistrate în DLR.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

MÍSTER, *misteri*, s. m. Titlu care se dă în Anglia și în America unui bărbat care nu are un titlu nobiliar; domn. Cf. DN². — Din engl. **mister**.

MISTRÉS, *mistrese*, s. f. Titlu care se dă în Anglia și în America unei femei măritate care nu descinde dintr-o familie nobiliară și nu are drept la titlu de ladi. Cf. DN². — Scris și (după engl.) *mistress*. — Din engl. **mistress**.

MITICÉSC, -ÉASCĂ, *miticești*, adj. (Familiar; despre manifestările oamenilor) Propriu miticilor[18], care privește și tratează lucrurile cu ușurință; superficial, neserios, ușuratic. *Să ne batem joc într-un stil mitmicesc de o biată cîntăreață.* CONTEMPORANUL, 1967, nr. 1063, 5/5. — **Mitică** (n. pr.; diminutiv al lui *Dumitru*) + suf. *-esc*.

MIȚOCHÍNĂ, *mițochine*, s. f. (Regional) Moț. *Îi stă domnișoarei părul (breton) pe frunte ca o mițochină.* BREBENEL, GR. P. — Contaminare între **miță** și **moțochină**.

MIXÁJ, *mixaje* s. n. Procedeu de regrupare și de suprapunere pe o singură pistă a tuturor elementelor sonore comune ale unui film (dialoguri, comentarii, zgomote, muzică), corespunzătoare imaginii respective, după ce — mai întîi — au fost înregistrate pe benzi separate. Cf. LTR², DER, DN², SCL XV, 1964, nr. 4, 421 și rubricile rezervate cinematografiei din presa culturală. — Din fr. **mixage**.

MIZANSCÉNĂ, *mizanscene*, s. f. Organizare materială a unei reprezentații, care constă în găsirea locului, decorurilor, mișcărilor, jocului actorilor etc.; punere în scenă. V. *scenografie. O situație schimbată, o mizanscenă altfel imaginată, o interpretare aleasă nuanțată.* FLACĂRA, 1970, nr. 31, 17. *Monumentalul, caracterul quasi-popular al mizanscenelor sînt amprente de stil pe care le-am găsit și în „Coana Chirița".* CONTEMPORANUL, 1970, nr. 30, 4/6, cf. PN 1970, nr. 9, 45. — Variantă: *misanscénă*. — Din fr. **mise en scène**.

MÎNURÍȚĂ, *mînuriță*, s. f. (Regional) Diminutiv al lui *mînă*; mînuță. *Să-i văd oasele-nșirate, Mînurițele-ncleștate.* FOLC. TRANSILV. I, 177. — **Mînuri** (pl. învechit și regional al lui *mînă*) + suf. *-iță*. Sinonimele: *mînișoară, mînucă, mînușcă, mînușică, mînușiță, mînușoară, mînuță* — fără să fie adunate la cuvîntul reprezentativ *mînuță* (unde s-a dat definiția propriu-zisă și unde ar fi trebuit să fie înșirată și întreaga serie sinonimică) figurează în DLR.

MOCASÍN, *mocasini*, s. m. Încălțăminte de piele neargăsită pe care o poartă indienii în America de Nord; (prin analogie) încălțăminte cu toc uri joase, comodă, practică și ieftină, folosită la mars, sport, excursii etc. Cf. DN². *Purta mocasini și bluză bleu.* CINEMA, 1970, nr. 7, 45. — Din fr. **mocassin**[19].

MONOLÍNGV, -Ă *monolingvi*, *-e*, adj. (Despre dicționare, lexicoane, glosare, gramatici etc.) Care este scris într-o singură limbă; unilingv. Cf. *bilingv, trilingv* sau *plurilingv. Această antologie plurilingvă însumează aproape tot ce s-a transpus mai bine din lirica eminesciană în limbile engleză, franceză, rusă, germană, spaniolă.* CONTEMPORANUL, 1971, nr. 52, 2/1. Cf. DN². *Dicționarul limbii române (DLR) este un dicționar monolingv.* — Din fr. **monolingue**.

MONOSEMÁNTIC, -Ă, *monosemantici*, *-ce*, adj. (Despre cuvinte) Care are un singur sens. Cf. DN². — **Mono** + **semantic**.

---

[18] Cuvîntul *milică* este lucrat în DLR cu valoarea „personaj care simbolizează superficialitatea și neseriozitatea (introdus în literatură de I. L. Caragiale)". De asemenea s-a redactat substantivul *miticism* „atitudine, comportare sau faptă, vorbă etc. proprie miticilor". Cf. IORDAN, L. R. A., BL XII, 59.

[19] Cf. și firma MOCASIN a magazinului de încălțăminte din București, Bulevardul Gh. Gheorghiu-Dej, 17, specializat în sortimente mai ieftine și mai comode.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

MONOȘÍNĂ, *monoșine*, s. f. Cale de rulare pentru tracțiune terestră sau suspendată care folosește o singură șină și pe a cărei talpă inferioară se deplasează vehicule de construcție specială. *Se folosesc și monoșine acționate de electromotoare instalate pe cărucioarele de rulare.* LTR², cf. DER. — **Mono-** + **șină** (după fr. *monorail*).

MONÓVÉRB, *monoverbe*, s. n. Joc distractiv care constă în reprezentarea unui cuvînt prin litere combinate între ele sau prin figuri, sensul acestuia reieșind din poziția elementelor componente. Cf. DN² și rubricile cu jocuri distractive din publicațiile noastre. — **Mono-** + **verb**, Cf. fr. *monoverbe*.

MONTMORILONÍT, *montmorilonițI*, s. m. Aluminosilicat natural, hidratat de aluminiu, magneziu și fier. Cf. DT. *Prezența montmoriloniților în argile se poate presupune după umflarea acestora în prezența umezelei și transformarea lor într-o masă grasă, gelatinoasă.* LTR². *Argilele cu montmorilonit sînt utilizate pentru purificarea soluțiilor în industria petrolului, a uleiurilor vegetale, a vinurilor.* DER. — Scriș și : (după fr.) *montmorillonit.* — Din fr. **montmorillonit**, germ. **Montmorillonit.**

MORFINÍSM s. n. Deprindere maladivă de a consuma morfină ca urmare a întrebuințării ei în scop terapeutic sau accidental. Cf. *morfinomanie.* Cf. LTR², DN², D. MED. — Din fr. **morphinisme.**

MORTINATALITÁTE s. f. Fenomen demografic care reprezintă frecvența în procente a copiilor născuți morți în raport cu numărul copiilor născuți vii, într-o anumită perioadă, pe un anumit teritoriu. Cf. DER, DN², D. MED. — Din fr. **mortinatalité.**

MOTOCRÓS, *motocrosuri*, s. n. Cursă de motociclism care se desfășoară pe teren accidentat și în care plecările se dau în grup, pe clase. Cf. DER, DN². ◇ *Motocros nautic* = cursă care se desfășoară, cu ambarcații speciale, pe apă, pe trasee în circuit sau în linie dreaptă ; motonautică[20]. V. presa sportivă. — Din fr. **moto-cross.**

MOTOCROSÍST, *motocrosiști*, s. m. Sportiv participant la un concurs de moto cros. *Motocrosistul P. Bartko (Cehoslovacia) și-a confirmat valoarea.* SPORTUL, 1971, nr. 6814. — **Motocross** + suf. *-ist.*

MOZAMBICÁN, -Ă, *mozambicani, -e*, s. m. și f., adj. **1.** S. m. și f. Locuitor al Mozambicului. **2.** Adj. Care aparține Mozambicului sau populației lui, care se referă la Mozambic sau la populația acestuia. — **Mozambic** (n. pr.) + suf. *-an.*

MULTICOLÓN adj. Cu (multe) coloane. *Un cerdac lung, umbrit și multicolon răspunde c-o scară, ce dă-n curte.* EMINESCU, P. L. 73. — **Multi-** + **coloană.**

MUȘÁR, *mușari*, s. m. (Învechit) Spion. *Întîlneam călări de mîță a vreunui zbirpilic, Sau vedeam pășind spre mine vreun mușar paralilic.* BOLLIAC, O. 109. — Din fr. **mouchard.**

MUȘTARIÉRĂ, *mușteriere*, s. f. Vas special în care se păstrează sau se servește muștarul (folosit drept condiment) ; (rar) muștarniță[21]. Cf. DN². — **Muștar** + suf. *-ieră*, după modelul unor cuvinte ca *sosieră, untieră, săpunieră, bomboniera, fructieră* etc.

MUTÁRNIC, -Ă, *mutarnici, -ce*, adj. (Învechit) Care se schimbă ; schimbător, variabil. *Participia este un nume mutarnic.* TEMPEA, GRAM. 160/5. *Participiul este o zicere mutarnică.* GR. R.-N. I, 174/5. — **Muta** + suf. *-arnic.*

MUZICORÁMA s. f. Ansamblu de informații, de noutăți, de comentarii și ilustrări de muzică (ușoară și de dans) ; *p. ext.* emisiune transmisă la radio sau la tele-

[20] De asemenea nelucrat în DLR.
[21] Atestat în DLR.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

viziune care cuprinde astfel de informații și ilustrări muzicale. Cf. *cinerama, discorama, zoorama, stereorama. Muzicorama TV.* M, 1970, nr. 668, 6/4. Această formație lexicală a rezultat (ca și *autobuz, troleibuz, ciclotron, sincrofazotron* etc.) din izolarea arbitrară, pe planinternațional, a unor fragmente de cuvinte. *-rama* reprezintă tăierea greșită a cuvîntului grecesc ὅραμα „spectacol" din compusul *panorama (pan — orama).* În astfel de situații nu se poate stabili cu certitudine în care dintre limbi a avut loc izolarea ; nu este însă exclus ca ea să se fi produs simultan în mai multe limbi[22].

*

Lista acestor termeni ar putea fi încă lărgită ; nu ne-am propus însă să epuizăm materialul lexical care — după opinia noastră — ar fi trebuit să figureze în DLR, ci, cercetînd cu atenție și cu spirit critic, în lumina experienței cîștigate de-a lungul etapelor de elaborare a lucrării și a creșterii explozive a vocabularului românesc — consecință firească a dezvoltării multilaterale a științei și culturii noastre —, am încercat să întreprindem o *retrospectivă* — de la nivelul anului 1973 — a inventarului de cuvinte din volumul cuprinzînd litera M și, în același timp, o scrutare a *perspectivei* de îmbogățire și de perfecționare cantitativă și calitativă a acestei importante opere naționale. Deși în *Introducerea Dicționarului* — după cum am văzut — se recomandă rezervă și severă selecție a terminologiei tehnice (în sensul larg al cuvîntului) și a formațiilor recente (mai mult sau mai puțin viabile) care aparțin vocabularului românesc — excluzînd din discuție categoria omisiunilor regretabile —, părerea noastră este că această rezervă și selecție trebuie efectuate într-un spirit științific obiectiv, mai receptiv, mai elastic, într-un cuvînt, mai „modern", manifestînd, pe de o parte, cea mai mare grijă față de tezaurul nostru lexical, dar avînd, pe de altă parte, o deschidere mai largă și mai profund realistă a unghiului de observație, dictată de realitatea vieții însăși și de progresul general al societății noastre. În paginile *Dicționarului limbii române* trebuie să-și găsească locul tot ce e nou, actual, necesar. Chiar pentru cuvintele sau sensurile nerecomandabile, incerte sau greșite avem posibilitatea „tehnică" să le condamnăm sau să le „taxăm" ca atare, nu prin neluarea lor în considerație, ci printr-o tratare științifică, normativă, modernă. Rezerva sau, mai bine zis, desconsiderarea lor, ca și refuzul de a le accepta, de a le studia, de a ne spune cuvîntul despre ele și — în ultimă instanță — de a nu le insera în dicționar, nu este poziția cea mai indicată și nici garanția că limba se va conforma unor directive puriste. Dintotdeauna poporul și progresul culturii noastre — și implicit al limbii noastre — au fost acelea care au hotărît pînă la urmă, iar selecția cerută de necesitatea, de evoluția firească a lexicului, de modul în care formațiile noi s-au subordonat specificului limbii noastre, ca și utilizarea lor concretă, au fost acelea care le-au decis soarta.

BIBLIOGRAFIA LUCRĂRILOR FOLOSITE

ABC SĂN. = *ABC-ul sănătății.* Enciclopedie medicală populară. București, 1964.
BARANGA, C. II = Aurel Baranga, *Comedii.* Vol. II, București, 1971.
BARBU, PRINC. = Eugen Barbu, *Princepele.* Roman, [București], [1969].
BL I ș. u. = *Bulletin linguistique.* Faculté de Lettres de Bucarest. București—Paris—Copenhague, vol. I (1933) ș. u.
BOLLIAC, O. = Cezar Boliac, *Opere alese.* [București], 1950.

[22] Cf. acad. Al. Graur, *Cuvinte rău formate,* în „Limba română" VII, 1958, nr. 2, p. 1—4 ; *Introducere în lingvistica generală.* Varianta nouă, 1960, p. 88—89 ; J. Marouzeau, *Procédés de composition en français moderne,* în „Le français moderne", XXV, 1957, nr. 4, p. 247 ; O. Södegard, *Nouveaux emplois du suffixe* **-rama**, în „Le français moderne", XXX, 1963, nr. 3, p. 219—222 ; SCL XXI, 1970, nr. 4, 394 ; *Formarea cuvintelor, I, Compunerea,* 1971, p. 135.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)

BORZA, D. = Al. Borza, *Dicționar etnobotanic cuprinzînd denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România.* [București], 1968.
BRAD, O. = Ion Brad, *Mă uit în ochii copiilor.* București, 1962.
BREBENEL, GR. P. = I. P. Brebenel, *Graiul popular, în jurul ocupațiunilor și obiceiurilor țăranului român de pe valea Oltului în Transilvania. (În jurnalul „Țara Oltului", Făgăraș, 1907, nr. 25—30, și 1909, nr. 12—36, 38, 44, 45).*
CALENDAR (1862) = *Calendar pentru poporul românesc* (devenit apoi *Calendar pentru români*). [Cu suplimentul *Almanah pentru învățătură și petrecere*]. Iași, 1847—1862.
CINEMA = *Cinema.* Revistă lunară de cultură. 1970.
COMERȚUL MODERN = *Comerțul modern.* Revistă lunară. Institutul de cercetări comerciale. Anul III, 1969, nr. 8.
CONTEMPORANUL = *Contemporanul.* Săptămînal politic, social, cultural. Seria a II-a. [București].
CV = *Cum vorbim.* Revistă pentru studiu și explicarea limbii. București, Anul I (1949) ș. u.
DER = *Dicționar enciclopedic român.* Vol. III (K — P), București, 1965.
DLR = *Dicționarul limbii române* (DLR). Serie nouă. Tomul VI, Litera M (1965—1968) București.
D. MED. = *Dicționar medical.* Vol. I—II. București, 1969.
DN² = Florin Marcu — Constant Maneca, *Dicționar de neologisme.* Ed. a II-a revăzută și adăugită. București, 1966.
DT = *Dicționar tehnic.* [București], 1953.
EMINESCU, P. L. = Eminescu, *Proză literară.* Ediție îngrijită de Eugen Simion și Flora Șuteu. București, 1964.
F (18 ...) = *Familia,* foaie enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni. Pesta, apoi Oradea Mare. Anul I (1865) ș. u.
FLACĂRA = *Flacăra.* Revistă social-politică și literar-artistică. [București]. 1968 ș. u.
FOLC. TRANSILV. I—II = *Folclor din Transilvania.* I—II. Texte alese din colecții inedite. [București], 1962.
GRAUR, T. A. = Al. Graur, *Tendințe actuale ale limbii române.* București, 1968.
GR. R.—N. I—II = *Gramatică românească și nemțască pentru tinerimea națională.* Vol. I—II, Brașov, 1838—1839.
IB = *Informația Bucureștiului.* București.
I. CR. I ș. u. = *Ion Creangă,* revistă de limbă, literatură și artă populară. Bîrlad. Anul I (1908) ș. u.
IORDAN, L. R. A. = Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor".* [Ed. a II-a]. București, [1948].
LTR² = *Lexiconul tehnic român.* Elaborare nouă. Vol. 11, 12. București, 1962.
LUPTA DE CLASĂ = *Lupta de clasă.* Organ teoretic și politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. [București], Anul I (1950) ș. u.
M = *Magazin.* Revistă săptămînală. Anul XIV, 1970.
MDDR = *Mic dicționar diplomatic român.* București, 1967.
PAMFILE, A. R. = Tudor Pamfile, *Agricultura la români.* București — Leipzig, 1913.
PN = *Presa noastră.* Revista Uniunii ziariștilor din Republica Socialistă România. București.
SADOVEANU, O. XII = Mihail Sadoveanu, *Opere.* Vol. XII. București, 1958.
SĂPT. = *Săptămîna culturală a capitalei.* Serie nouă, 1971.
SCÎNTEIA = *Scînteia.* Organ al Comitetului Central al P. C. R. [București].
SCL = *Studii și cercetări lingvistice.* București, 1950 ș. u.
SFC = *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română.* Vol. I—VI. București, 1959 ș. u.
SPORTUL = *Sportul.* Ziar al Consiliului național pentru educație fizică și sport. [București], 1968 ș. u.
TEMPEA, GRAM. = Radu Tempea, *Gramatică românească.* Sibiu, 1797.

BDD-A1488 © 1973 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:00:11 UTC)